

Αρ. Φακ.: Ε.Μ.Π. 2/13/3

**ΕΚΘΕΣΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΩΣ

**ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ
ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΣΚΛΗΡΗΣ
ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή ΤΙΜΩΡΙΑΣ**

**ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021
ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΩΝ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΜΕΝΟΓΕΙΑ (ΧΩΚΑΜ)**

Ερευνώντες Λειτουργοί: Κυριάκος Κυριάκου, Κατερίνα Καλλητσιώνη

Λευκωσία, 31, Δεκεμβρίου , 2021

ERA House, Διαγόρου 2, 1097 Λευκωσία, Κύπρος Τηλ./Tel. 22 405500

ERA House, 2, Diagorou Str., 1097 Nicosia Cyprus Τηλεομ./Fax. 22 672881

Ιστοσελίδα/Webpage: www.ombudsman.gov.cy Ηλεκ. Διευ./Email: ombudsman@ombudsman.gov.cy

Facebook: *Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Cyprus Ombudsman*, Twitter:

@CYOmbudsman

A. Εισαγωγή

1. Βάσει των άρθρων 4 και 5 του Ν. 2(III)/2009, με τον οποίο η Κύπρος κύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, ο Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έχει την αρμοδιότητα να διεξάγει ελεύθερα, ανεμπόδιστα και απροειδοποίητα επισκέψεις σε χώρους όπου άτομα στερούνται ή πιθανόν να στερούνται της ελευθερίας τους.
2. Στο πλαίσιο αυτό, στις 20 Σεπτεμβρίου 2021, οι Λειτουργοί του Γραφείου μου πραγματοποίησαν απροειδοποίητη επίσκεψη στο Χώρο Κράτησης Απαγορευμένων Μεταναστών στη Μενόγεια (ΧΩΚΑΜ), σε **συνέχεια των προηγούμενων επισκέψεων που διενήργησαν Λειτουργοί του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης των Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας στο ΧΩΚΑΜ**, κατά τα προηγούμενα έτη.
3. Παρενθετικά σημειώνεται πως με γνώμονα την προστασία των ευάλωτων ομάδων και δη των ατόμων που βρίσκονται ή πιθανόν να βρίσκονται υπό περιορισμό, από την πρώτη στιγμή λήψης των έκτακτων περιοριστικών μέτρων στην Κύπρο, υπό την ιδιότητα μου ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης και λαμβάνοντας υπόψη και την σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT) για το θέμα, προέβηκα σε **συστάσεις/εισηγήσεις** προς όλες τις αρμόδιες αρχές ώστε τα **προληπτικά μέτρα** που θα λαμβάνονταν σε χώρους όπου άτομα στερούνται της ελευθερίας τους **συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που διαμένουν στο ΧΩΚΑΜ**, δεν θα έπρεπε να καταλήγουν σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση τους¹.
4. Η υπό αναφορά επίσκεψη στο ΧΩΚΑΜ αποσκοπούσε, αφενός στη διαπίστωση του επηρεασμού της λειτουργικότητας του ΧΩΚΑΜ και της καθημερινότητας των εκεί διαμενόντων από τα περιοριστικά μέτρα και τυχόν εκπτώσεις στα ανθρώπινα τους δικαιώματα, αφετέρου, δε, στην εξέταση του βαθμού συμμόρφωσης των αρμοδίων Αρχών με τις συστάσεις σε σχέση με το ΧΩΚΑΜ που έχουν υποβληθεί, τόσο σαν Μηχανισμός όσο και από την

---

¹ Τοποθέτηση με αρ. ΕΜΠ 1/2020 ημερ. 26 Μαρτίου 2020

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CPT) μετά την περιοδική επίσκεψη της στην Κύπρο το 2017.

B. Επίσκεψη ημερομηνίας 20 Σεπτεμβρίου 2021

5. Η επίσκεψη στο ΧΩΚΑΜ ημερομηνίας 20 Σεπτεμβρίου 2021, αποτελεί, όπως έχει προλεχθεί, συνέχεια προγενέστερων επισκέψεων στο χώρο. Κατά τη διάρκεια, δε, της παρούσας επίσκεψης, διενεργήθηκαν δειγματοληπτικές τυχαίες συνεντεύξεις με άτομα που διαμένουν στο ΧΩΚΑΜ και αντλήθηκαν σχετικές πληροφορίες από τον υπεύθυνο του χώρου κατά το χρόνο της επίσκεψης και από Αστυνομικούς που υπηρετούν σ' αυτόν.

I. Συνεργασία με τη Διεύθυνση και το προσωπικό που υπηρετεί στο ΧΩΚΑΜ

6. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης οι Λειτουργοί του του Γραφείου μου είχαν **συνάντηση με τον υπεύθυνο του χώρου** κατά το χρόνο της επίσκεψης, Υπαστυνόμο κ. ΧΧΧΧΧ καθώς και με τον **συνδεδειγμένο Λειτουργό της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (ΥΑΜ) της Αστυνομίας** κ. ΨΨΨΨ ο οποίος βρίσκεται καθημερινά στο ΧΩΚΑΜ και συζητήθηκαν ζητήματα που άπτονταν του σκοπού της επίσκεψης, ως έχει προαναφερθεί.
7. Η **συνεργασία** μαζί τους, καθώς και με το υπόλοιπο προσωπικό που υπηρετεί στο ΧΩΚΑΜ ήταν υποδειγματική και **αγαστή και άπαντες ήταν γνώστες των εξουσιών και αρμοδιοτήτων μου** ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων (NPM), περιλαμβανομένης και της εξουσίας που μου παρέχεται από το οικείο νομικό πλαίσιο, ως έχει τροποποιηθεί το 2020, για τη **διενέργεια απροειδοποίητων επισκέψεων στους χώρους όπου άτομα στερούνται της ελευθερίας τους.**
8. Επί τούτου, **επικροτώ την εποικοδομητική συνεργασία** της Διεύθυνσης και του προσωπικού που υπηρετεί στο ΧΩΚΑΜ με τους

Λειτουργούς του Γραφείου μου και **προσβλέπω στη συνέχισή της** για την από κοινού αντιμετώπιση των τυχόν προβλημάτων και προκλήσεων που ανακύπτουν και άπτονται της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας του ΧΩΚΑΜ, καθώς και της διαφύλαξης των δικαιωμάτων των εκεί διαμενόντων.

II. Γενικές Πληροφορίες

• Διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ

- 9.** Η συνολική χωρητικότητα του ΧΩΚΑΜ ανέρχεται σε 126 άτομα τα οποία κατανέμονται σε τέσσερις πτέρυγες: Τρεις πτέρυγες αντρών χωρητικότητας 32 ατόμων εκάστη και μία πτέρυγα γυναικών χωρητικότητας 32 ατόμων. Την ημέρα της επίσκεψης στο ΧΩΚΑΜ φιλοξενούνταν **125 άτομα**, εκ των οποίων τα 95 ήταν άντρες και τα 32 γυναίκες. Ένα, δε, πρόσωπο (άντρας) είχε μεταφερθεί στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας για νοσηλεία, λόγω της ψυχολογικής του κατάστασης.
- 10.** Ο καταμερισμός των ατόμων στις πτέρυγες (των αντρών) και τα κελιά γίνεται τυχαία, βάσει της διαθεσιμότητας των κλινών και η ηλικία τους κυμαίνεται από δεκαοκτώ έως 55 ετών περίπου. Οι δε χώρες καταγωγής τους είναι κυρίως ασιατικές (Ινδία, Νεπάλ, Πακιστάν, Ιράν, Συρία, Βιετνάμ κλπ.) και αφρικανικές (Νιγηρία, Κόγκο κλπ.).
- 11.** Η δε περίοδος διαμονής τους στο χώρο ποικίλει αλλά συνήθως είναι μακροχρόνια, ένεκα, μεταξύ άλλων, και του χρόνου που χρειάζονται το αρμόδιο δικαστήριο (Διοικητικό Δικαστήριο Διεθνούς Προστασίας) για να εξετάσει τις ενόπιον του προσφυγές.
- 12.** Περαιτέρω, κάποιοι εκ των διαμενόντων στο ΧΩΚΑΜ έχουν οικογένεια στην Κύπρο, ωστόσο δεν διαμένει στο ΧΩΚΑΜ καμία γυναίκα με ανήλικα παιδιά στην Κύπρο.

• Εσωτερικές εγκαταστάσεις/χώροι διαμονής

- 13.** Στην πτέρυγα γυναικών υπάρχει ένα δωμάτιο με πλυντήριο/στεγνωτήριο, εστιατόριο, δύο αίθουσες τηλεόρασης/ηλεκτρονικών υπολογιστών. Στη μία αίθουσα τηλεόρασης/ηλεκτρονικών υπολογιστών υπήρχε μία τηλεόραση ενώ στην άλλη οι διαμένοντες

παρακολουθούσαν ταινία από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή καθότι δεν υπήρχε τηλεόραση. Υπήρχαν επίσης τρεις ηλεκτρονικοί υπολογιστές καθώς και βιβλία.

14. Επίσης η πτέρυγα διαθέτει τέσσερα μπάνια, τέσσερις νιπτήρες και τρεις βρύσες πόσιμου νερού στον κοινόχρηστο χώρο, οι οποίες βρίσκονται σε κακή κατάσταση, αλλά, όπως έχει αναφερθεί σύντομα θα αντικατασταθούν με ψύκτες νερού.
15. Σε κάθε πτέρυγα υπάρχουν οκτώ κελιά σε ένα εκ των οποίων φιλοξενούνται τέσσερα άτομα σε δύο κουκέτες. Κάποιες εκ των διαμενόντων είχαν επιλέξει να μεταφέρουν το στρώμα στο πάτωμα. Όλα τα κελιά διαθέτουν παράθυρα ενώ ολόκληρη η πτέρυγα διαθέτει κεντρικό σύστημα κλιματισμού.
16. **Με βάση την έκθεσή της CPT για την Κύπρο, το μέγεθος των κελιών (17 τ.μ. με δύο κουκέτες έναστρο) παρέχει ικανοποιητικό χώρο για τη διαμονή τεσσάρων ατόμων.² Κατά συνέπεια και νοουμένου ότι η χωρητικότητα των κελιών δεν θα αυξηθεί αλλά θα παραμείνει στα τέσσερα ή/και λιγότερα άτομα, πληρούνται οι προδιαγραφές που έχει θέσει η CPT.**
17. Στην πινακίδα βρίσκονται αναρτημένες σε σχέση με την καθημερινότητα των διαμενόντων, όπως πληροφορίες με τα δικαιώματα τους, ο κατάλογος με είδη περιπτέρου, και το καθημερινό πρόγραμμα (το οποίο όμως λόγω της πανδημίας πλέον δεν εφαρμόζεται). Ωστόσο, κάποιες εκ των ανακοινώσεων στις πινακίδες ήταν παλαιές (2019-2020) και χρειάζονταν επικαιροποίηση.
18. **Ο κοινόχρηστος χώρος της πτέρυγας είναι μπογιατισμένος σε δύο χρώματα, πλην όμως η απουσία διακόσμησης/ζωγραφιών στους τοίχους, παραπέμπει, όπως είχε επισημάνει και η CPT, σε ατμόσφαιρα που ομοιάζει με φυλακή.³**
19. Οι διαμένοντες στην πτέρυγα των γυναικών περιορίζονται στα κελιά τους περί τις 11 το βράδυ, ενώ στην πτέρυγα αντρών δεν υπάρχει οποιοσδήποτε περιορισμός και τα κελιά τους παραμένουν συνέχεια ανοικτά.

---

² Report to the Government of Cyprus on the visit to Cyprus carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 2 to 9 February 2017, 26 Απριλίου 2018, παρ. 58

³ Ibid, παρ. 55

20. Οι τρεις πτέρυγες αντρών είναι διαμορφωμένες με πανομοιότυπο τρόπο με αυτή των γυναικών.

- **Χώρος προαυλισμού**

21. Σύμφωνα με τους υπεύθυνους του ΧΩΚΑΜ, οι διαμένοντες προαυλίζονται εκ περιτροπής ανά πτέρυγα ούτως ώστε να αποφεύγεται ο συνωστισμός στον εξωτερικό χώρο του ΧΩΚΑΜ και η επαφή μεταξύ ατόμων που διαμένουν σε διαφορετικές πτέρυγες. Ο προαυλισμός εκάστης πτέρυγας διαρκεί ενάμισι ώρα.

22. **Σε σχέση με τη διάρκεια προαυλισμού, η CPT είχε σημειώσει πως δεν υπήρχε λόγος για τη μη πρόσβαση των διαμενόντων στο χώρο προαυλισμού ελεύθερα και καθ' όλη τη διάρκεια τα ημέρας, παρότι κατά την επίσκεψη της το 2017 ο χρόνος προαυλισμού ήταν, κατά κανόνα, 4 ώρες ημερησίως.⁴ Ενόψει, δε, του μεγάλου χρόνου διαμονής των διαμενόντων στη ΧΩΚΑΜ και των περιορισμένων δραστηριοτήτων που είχαν στη διάθεσή τους, εισηγήθηκε όπως οι διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ έχουν συνεχή και ελεύθερη πρόσβαση στις εξωτερικές εγκαταστάσεις.⁵**

23. Στο χώρο προαυλισμού υφίστανται δύο στέγαστρα, υπαίθρια όργανα εκγύμνασης και γήπεδα αντισφαίρισης, καλαθόσφαιρας και πετόσφαιρας, ενώ υπάρχουν διαθέσιμες μπάλες για χρήση από τους διαμένοντες.

- **Ψυχαγωγία**

24. Οι διαμένοντες έχουν επίσης στη διάθεση τους υπολογιστές, τράπουλα, τηλεόραση και πρόσβαση σε δανειστική βιβλιοθήκη και δύνανται να χρησιμοποιούν απρόσκοπτα τα κινητά τους τηλέφωνα και να έχουν συνεχή πρόσβαση στο διαδίκτυο (Wi-Fi), με εξαίρεση κάποιες ιστοσελίδες οι οποίες είναι κλειδωμένες. Ωστόσο, μία εκ των δύο τηλεοράσεων στην αίθουσα γυναικών ήταν εκτός λειτουργίας.

25. Πριν από την έναρξη της πανδημίας, υπήρχε καθημερινό πρόγραμμα και προσφέρονταν στους διαμένοντες διάφορα

---

⁴ Ibid, παρ. 59

⁵ Ibid, παρ. 60

μαθήματα, όπως ζωγραφική, σκάκι και μουσική, ενώ μετέβαινε στο χώρο γυμναστής για την εκγύμνασή τους. Οι εν λόγω δραστηριότητες έχουν προς το παρόν ανασταλεί λόγω της πανδημίας.

26. Επίσης καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια και γίνονται σεβαστά τα θρησκευτικά δικαιώματα των διαμενόντων, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα τους σε προσευχή, βάσει των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων.

• **Μέτρα πρόληψης της μετάδοσης του ιού COVID-19**

27. Όλα τα νεοεισερχόμενα άτομα στο ΧΩΚΑΜ υποβάλλονται σε έλεγχο COVID-19, για τη διασφάλιση της μη διασποράς του ιού εντός του ΧΩΚΑΜ.
28. Περαιτέρω έχει μεταβεί στο ΧΩΚΑΜ ειδικό συνεργείο για τον εμβολιασμό όσων εκ των διαμενόντων επιθυμούσαν.
29. Ένα ζήτημα που έχει ανακύψει την περίοδο της πανδημίας και ακόμη συνεχίζεται, είναι ο περιορισμός των επισκέψεων. Ειδικότερα, ενώ πριν από την έναρξη της πανδημίας και τη λήψη των περιοριστικών μέτρων πρόληψης της μετάδοσής της, οι διαμένοντες είχαν δικαίωμα για μια επίσκεψη την ημέρα για μία ώρα, πλέον οι επισκέψεις διαρκούν μόνο δέκα λεπτά και δεν επιτρέπεται στο επισκεπτόμενο άτομο να εισέλθει στο ΧΩΚΑΜ αλλά παραμένει έξω από την καγκελόπορτα/περίφραξη και ο διαμένοντας εντός του χώρου του ΧΩΚΑΜ. Ως εκ τούτου κατά τη συνάντηση παρεμβάλλεται μεταξύ τους η καγκελόπορτα ή η περίφραξη, παραπέμποντας συνειρμικά σε περιβάλλον φυλακής και στερώντας από τους διαμένοντες, αλλά και τους οικείους τους, τη δυνατότητα συνάντησης σε ένα ανεκτό και φιλικό περιβάλλον.
30. Επί του προκειμένου θα πρέπει να επισημανθεί ότι **με βάση τα διεθνή πρότυπα (APT), όταν οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε χώρους όπου δεν διασφαλίζεται η ιδιωτικότητα, ενδέχεται να αποτρέψει τη διενέργεια επισκέψεων και, συνακόλουθα, να έχει αντίκτυπο στην διατήρηση των δεσμών του ατόμου που στερείται της ελευθερίας του με τους οικείους του.**⁶

---

⁶ [Association for the Prevention of Torture, Family Visits](#)

31. Ως εκ τούτου όταν οι συνθήκες σε σχέση με την πανδημία επιτρέψουν την επιστροφή στη ομαλότητα σε μεγάλο βαθμό οι εν λόγω επισκέψεις πρέπει να επανέλθουν κατά το τρόπο η (ΑΡΤ) εισηγείται, έχοντας κατά νού ότι τα οποία μέτρα που ισχύουν στην παρούσα φάση είναι προσωρινά και πρέπει να επιβάλλονται στα πλαίσια της αναλογικότητας και αναγκαιότητας του επιδιωκόμενου σκοπού .

• **Ιατρική Περίθαλψη**

- 31.** Όλοι οι διαμένοντες εξετάζονται από ιατρό πριν από την εισαγωγή τους στο ΧΩΚΑΜ. Καθημερινά δε και μέχρι τις 3 μ.μ. στο ΧΩΚΑΜ βρίσκεται ιατρός και καθ' όλο το εικοσιτετράωρο υπάρχει νοσηλευτικό προσωπικό το οποίο είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση της φαρμακευτικής αγωγής στους ασθενείς.
- 32.** Επίσης, όταν ένα πρόσωπο αναφέρει ότι αντιμετωπίζει κάποιο εξειδικευμένο πρόβλημα υγείας, παραπέμπεται στις πρώτες βοήθειες του Γενικού Νοσοκομείου Λάρνακας ή σε ειδικό ιατρό.
- 33.** Περαιτέρω, τέσσερις φορές την εβδομάδα επισκέπτεται το ΧΩΚΑΜ ειδικός Ψυχολόγος με τον οποίο οι διαμένοντες δύνανται να διευθετούν συνάντηση, εάν και εφόσον το επιθυμούν.
- 34. Η στελέχωση της ΧΩΚΑΜ με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό είχε χαιρετιστεί από τη CPT το 2018⁷ και δεδομένου ότι εξακολουθεί να υφίσταται, επικροτώ και ενθαρρύνω τη συνέχισή της.**
- 35.** Τέσσερις εκ των διαμενόντων στο ΧΩΚΑΜ (ινδικής καταγωγής) πρέπει να μεταβαίνουν καθημερινά στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας για να τους χορηγούνται υποκατάστατες ουσίες, λόγω της εξάρτησής τους από εξαρτησιογόνες ουσίες. Παρότι η ΧΩΚΑΜ έχει ζητήσει από το Νοσοκομείο Αθαλάσσας όπως γίνουν οι αναγκαίες διευθετήσεις ώστε οι υποκατάστατες ουσίες να τους χορηγούνται στο ΧΩΚΑΜ, από το ιατρικό ή το νοσηλευτικό προσωπικό, για σκοπούς αποφυγής της ταλαιπωρίας μετάβασης των εν λόγω ατόμων στο

---

⁷ Report to the Government of Cyprus on the visit to Cyprus carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 2 to 9 February 2017, 26 Απριλίου 2018, παρ. 63-65

Νοσοκομείο Αθαλάσσας, οι υπεύθυνοι του Νοσοκομείου Αθαλάσσας δεν έχουν ικανοποιήσει το αίτημά τους.

36. Ως επακόλουθο, η ταλαιπωρία των συγκεκριμένων ατόμων τα οποία αναγκάζονται να μεταβαίνουν καθημερινά στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας, συνεχίζεται.

• **Διατροφή**

37. Στους διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ προσφέρονται τρία γεύματα ημερησίως, τα οποία προετοιμάζονται από ιδιωτική εταιρεία τροφοδοσίας (catering).
38. Τα γεύματα καθημερινά διαφέρουν προς αποφυγή της μονοτονίας και για την προσφορά ποικιλίας στους διαμένοντες, ενώ στον καθορισμό τους λαμβάνονται υπόψη οι διατροφικές συνήθειες των διαμενόντων και οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, ως επίσης και τυχόν ειδική δίαιτα που τους χορηγείται από τον ιατρό για την τήρηση συγκεκριμένης διατροφής.
39. Επίσης σε κάποιους διαμένοντες έχει επιτραπεί, κατόπιν σχετικού αιτήματος τους, η μεταφορά και η χρήση στην πτέρυγα που διαμένουν ειδικών παρασκευαστών φαγητού (πχ. rice cooker) καθώς και βραστήρων νερού.
40. Σε σχέση με την παροχή πόσιμου νερού, αναμένεται σύντομα, όπως ανέφεραν οι αρμόδιοι στους Λειτουργούς του Γραφείου μου, η εγκατάσταση καινούργιων ψυκτών νερού οι οποίοι θα παρέχουν και ζεστό νερό, ώστε να μην αναγκάζονται οι διαμένοντες να χρησιμοποιούν βραστήρες.
41. Συγχρόνως, όποιοι διαμένοντες επιθυμούν δύνανται να παραγγέλνουν είδη περιπτέρου δύο φορές την εβδομάδα, τα οποία τους τα προσκομίζει το προσωπικό του ΧΩΚΑΜ.

• **Καθαριότητα**

42. Οι κοινόχρηστοι χώροι σε όλες τις πτέρυγες καθαρίζονται από καθαρίστριες (12), από τις έξι το πρωί μέχρι και τις 9:30 το βράδυ. Ως εκ τούτου οι διαμένοντες δεν ενέχουν οποιαδήποτε υποχρέωση ή

ευθύνη να προβαίνουν σε οποιοσδήποτε εργασίες καθαριότητας στους κοινόχρηστους χώρους, παρά μόνο των κελιών τους.

- 43.** Επίσης οι διαμένοντες δύνανται να πλένουν οι ίδιοι τα είδη ένδυσής τους σε ειδικό δωμάτιο στην κάθε πτέρυγα στο οποίο υπάρχουν πλυντήρια και στεγνωτήρια, η χρήση των οποίων επιτρέπεται από τις οκτώ το πρωί μέχρι τις δύο το μεσημέρι.

• **Διαδικασία υποβολής αιτημάτων/παραπόνων**

- 44.** Όλοι οι διαμένοντες μπορούν να συμπληρώνουν και να παραδίδουν στη διεύθυνση του ΧΩΚΑΜ ειδικό έντυπο με τυχόν αιτήματά τους.
- 45.** Ειδικότερα, σε κάθε πτέρυγα υπάρχει ένα κουτί για την υποβολή αιτημάτων προς τη Διεύθυνση του ΧΩΚΑΜ, ως επίσης και ξεχωριστό κουτί για επικοινωνία των διαμενόντων ή/και υποβολή παραπόνων προς την Επιτροπή Παραπόνων, βάσει του Κανονισμού 27 των περί Χώρων Κράτησης Απαγορευμένων Μεταναστών Κανονισμών. Τυχόν αλληλογραφία από το εν λόγω κουτί συλλέγεται, σύμφωνα με τους υπεύθυνους, ανά εβδομάδα. Στα εν λόγω κουτιά έχουν άμεση και απρόσκοπτη πρόσβαση οι διαμένοντες, αφού βρίσκονται στον κοινόχρηστο χώρο της πτέρυγας.
- 46.** Στο δεύτερο προαναφερόμενο κουτί αναγράφεται «COMPLAINTS TO: 1) COMMISSIONER FOR ADMINISTRATION AND HUMAN RIGHTS (ombudsman) 2) COMMISSION COMPLAINTS REG. 28(7)». Δηλαδή, όπως έχει διευκρινιστεί στους Λειτουργούς του Γραφείου μου, πρόκειται για κοινό κουτί, τόσο για την υποβολή παραπόνων στην Επιτροπή Παραπόνων όσο και προς το Γραφείο μου.
- 47.** Εντούτοις, δεδομένου ότι τυχόν παράπονα από τους διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ προς το Γραφείο μου θα πρέπει να τυγχάνουν εμπιστευτικού χειρισμού, θα έπρεπε να θεωρείται αυτονόητο ότι επιβάλλεται η τοποθέτηση ξεχωριστού κουτιού για την υποβολή παραπόνων αποκλειστικά προς το Γραφείο μου, τόσο για πρακτικούς λόγους όσο και για τη διασφάλιση της εμπιστευτικότητας της αλληλογραφίας των διαμενόντων στο ΧΩΚΑΜ με το Γραφείο μου.
- 48.** Όπως όμως διαπιστώθηκε, δεν ήταν σαφές κατά πόσον το Γραφείο Ευημερίας έχει πρόσβαση και στο κουτί στο οποίο αναγράφεται η ονομασία του Γραφείου μου, ούτε ποιος έχει στην κατοχή του το

κλειδί του συγκεκριμένου κουτιού, αφού ουδέποτε, τα τελευταία χρόνια τουλάχιστον, έχει παραληφθεί ή διαβιβαστεί από τους έχοντες πρόσβαση στο κουτί οποιαδήποτε επιστολή/αίτημα προς το Γραφείο μου η οποία να έχει τοποθετηθεί στο εν λόγω κουτί από τους διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ.

- **Επικοινωνία/ενημέρωση διαμενόντων**

49. Για σκοπούς διασφάλισης της ομαλής και απρόσκοπτης επικοινωνίας με τους διαμένοντες, όταν δεν είναι κατανοητή από το προσωπικό η γλώσσα της χώρας καταγωγής τους, χρησιμοποιούνται επίσημοι μεταφραστές, ως επίσης και άλλοι διαμένοντες.
50. Όπως αναφέρθηκε στους Λειτουργούς του Γραφείου μου, η επικοινωνία του προσωπικού του ΧΩΚΑΜ με τους διαμένοντες είναι πολύ καλή και δεν υπάρχουν οποιαδήποτε προβλήματα μεταξύ τους.
51. Όπως πληροφορηθήκαν οι Λειτουργοί του Γραφείου μου, ο Αστυνομικός της ΥΑΜ βρίσκεται στο ΧΩΚΑΜ καθημερινά από τις 7 π.μ. μέχρι τις 3 μ.μ. και αποτελεί τον συνδετικό Λειτουργό μεταξύ της ΧΩΚΑΜ και τα Επαρχιακά Κλιμάκια της ΥΑΜ, καθώς και το σημείο πρώτης επαφής στην περίπτωση κατά την οποία ένα πρόσωπο θέλει να υποβάλει οποιοδήποτε αίτημα ή/και να επικοινωνήσει με την ΥΑΜ.
52. Οι δε Λειτουργοί της Υπηρεσίας Ασύλου επισκέπτονται τακτικά το ΧΩΚΑΜ, τουλάχιστον δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα ή/και κάποιες φορές καθημερινά και έχουν επαφές και συναντήσεις με τους διαμένοντες καθώς και προσωπικές συνεντεύξεις μαζί τους.

- **Προσωπικά αντικείμενα διαμενόντων**

53. Τα προσωπικά αντικείμενα των διαμενόντων στο ΧΩΚΑΜ φυλάγονται σε ειδικά διαμορφωμένα δωμάτια έξω από την κάθε πτέρυγα. Ως εκ τούτου οι διαμένοντες έχουν όποτε το ζητήσουν άμεση πρόσβαση σ' αυτά.
54. Σύμφωνα όμως με τους αρμόδιους του ΧΩΚΑΜ, ένα ζήτημα που παραμένει σε εκκρεμότητα, παρά τις σχετικές παραστάσεις τους,

είναι όταν μεταφέρονται άτομα στο ΧΩΚΑΜ χωρίς να τους παρέχεται η ευκαιρία να φέρουν μαζί τους τα προσωπικά τους αντικείμενα. Αυτό, όπως ανέφεραν στους Λειτουργούς του Γραφείου μου, ενδεχομένως να έχει αρνητική επίδραση στην ψυχολογία των διαμενόντων, αφενός λόγω της ανησυχίας τους σε σχέση με την τύχη των προσωπικών τους αντικειμένων τα οποία βρίσκονται μακριά απ' αυτούς και πιθανώς αφύλακτα, αφετέρου, δε, λόγω της ενδεχόμενης προσμονής και προσδοκίας τους ότι σύντομα πιθανόν να αφεθούν ελεύθεροι, αφού τα προσωπικά τους αντικείμενα είναι εκτός ΧΩΚΑΜ.

- 55.** Προς τούτο, σύμφωνα με τους αρμόδιους, θα πρέπει να γίνεται επαρκής συνεννόηση, τόσο με το εκάστοτε άτομο όσο και με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες ώστε κάθε φορά να μεταφέρονται στο ΧΩΚΑΜ τα προσωπικά τους αντικείμενα για να τοποθετούνται στο χώρο φύλαξης.
- 56.** Όπως δε σημείωσαν το πιο πάνω ζήτημα επιφέρει δυσχέρειες κα όταν ένα άτομο πρόκειται να απελαθεί/επιστρέψει στη χώρα του. Συγκεκριμένα, παρότι κατά κανόνα τα υπό επιστροφή άτομα ενημερώνονται εκ των προτέρων από την ΥΑΜ για την απόφαση επιστροφής στη χώρα διαμονής τους, η όλη διαδικασία δυσχεραίνεται όταν τα προσωπικά τους αντικείμενα δεν βρίσκονται στο ΧΩΚΑΜ αλλά στο χώρο όπου διέμεναν προηγουμένως.

III. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

- 59.** Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στο ΧΩΚΑΜ, οι Λειτουργοί του Γραφείου μου πραγματοποίησαν τυχαίες δειγματοληπτικές συνεντεύξεις με άτομα που διαμένουν στο χώρο, άντρες και γυναίκες. Για τη διενέργεια των συνεντεύξεων οι υπεύθυνοι του ΧΩΚΑΜ παραχώρησαν στους Λειτουργούς του Γραφείου μου αίθουσες στις οποίες διασφαλιζόταν η εμπιστευτικότητα των συνεντεύξεων ως επίσης και η άνεση των διαμενόντων για να θέσουν ελεύθερα υπόψη τους τυχόν προβλήματα που αντιμετώπιζουν ή ζητήματα που τους απασχολούν.
- 60.** Από τις συνεντεύξεις αντλήθηκαν οι εξής πληροφορίες:

- Οι σχέσεις των διαμενόντων με τους υπεύθυνους και το προσωπικό του ΧΩΚΑΜ είναι πολύ καλές και υπάρχει αλληλοσεβασμός μεταξύ τους. Καθ' όμοιο τρόπο έχουν πολύ καλή συνεργασία και με τους Λειτουργούς της ΥΑΜ.
  - Επίσης οι σχέσεις τους με τα υπόλοιπα άτομα που διαμένουν στο ΧΩΚΑΜ είναι αρκετά καλές.
  - Πολλές φορές η ποσότητα του φαγητού δεν είναι ικανοποιητική και η ποιότητα του δεν είναι καλή.
  - Όσοι έχουν γνωστούς/συγγενείς στην Κύπρο, τους προσκομίζουν φαγητό ενώ όποτε θέλουν επικοινωνούν με το προσωπικό για να τους προμηθεύει φαγητό και είδη περιπτέρου.
  - Η ποιότητα του πόσιμου νερού είναι υποβαθμισμένη.
  - Αρκετά άτομα βρίσκονται σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση λόγω της μακροχρόνιας παραμονής του στο ΧΩΚΑΜ.
  - Όποτε επιθυμούν έχουν συνάντηση με ιατρό στο ΧΩΚΑΜ ή/και, όταν κριθεί αναγκαίο, στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρνακας, καθώς και εβδομαδιαίες συναντήσεις με ψυχίατρο.
  - Κάποιες φορές τα μπάνια/αποχωρητήρια δεν καθαρίζονται ικανοποιητικά και το νερό είναι πολύ ζεστό (πτέρυγα γυναικών).
  - Τους παρέχεται μόνο σαπούνι και καθόλου σαμπουάν.
  - Έχουν επικοινωνία με τους δικηγόρους τους και ένα άτομο ανέφερε ότι πρόσφατα αποφάσισε να αλλάξει δικηγόρο και ως εκ τούτου πλέον το εκπροσωπεί άλλη δικηγόρος.
  - Έχουν συχνή επικοινωνία με τους συγγενείς και φίλους στη χώρα καταγωγής τους.
61. Επί των προαναφερθέντων θα πρέπει να σημειωθεί ότι, **εν αντιθέσει με τους ισχυρισμούς για σωματική, λεκτική και ρατσιστική βία από το προσωπικό του ΧΩΚΑΜ προς τους διαμένοντες που είχε υπογραμμίσει η CPT το 2018,**⁸ καταγράφεται ως θετική εξέλιξη το

---

⁸ Ibid, παρ. 56

γεγονός ότι όλα τα άτομα με τα οποία συνομίλησαν οι Λειτουργοί του Γραφείου μου, επεσήμαναν τις πολύ καλές σχέσεις τους με τους υπεύθυνους και το προσωπικό του ΧΩΚΑΜ, καθώς και τον αλληλοσεβασμό που τις διέπει.

62. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλει η **τακτική και συνεχής εκπαίδευση που παρέχεται από λειτουργούς του Γραφείου μου στα μέλη της Αστυνομίας που υπηρετούν ΧΩΚΑΜ** αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, το ρατσισμό και τις διακρίσεις.
63. Επισημαίνεται επίσης πως **κατά την επίσκεψη της στο ΧΩΚΑΜ το 2017, η CPT είχε σημειώσει τη δυσλειτουργικότητα των μπάνιων, ιδίως στη γυναικεία πτέρυγα. Οι Αρχές την πληροφόρησαν τον Μάρτιο του 2017 ότι τα προβλήματα είχαν επιδιορθωθεί, και η CPT εξέφρασε την πεποίθηση ότι τα μπάνια θα πρέπει να συντηρούνται επαρκώς ώστε να διατηρούνται σε καλή και λειτουργική κατάσταση⁹ και Κυπριακή Δημοκρατία πληροφόρησε εν τέλει τη CPT ότι όλα τα τεχνικά προβλήματα στα μπάνια είχαν πλέον επιδιορθωθεί.¹⁰** Ωστόσο, όπως διαφαίνεται, το πρόβλημα με τις υδραυλικές (ενδεχομένως) εγκαταστάσεις, εξακολουθεί να υφίσταται στα μπάνια της πτέρυγας γυναικών.
64. Περαιτέρω, παρότι **η Κυπριακή Δημοκρατία είχε αναφέρει στην CPT ότι παρέχονται στους διαμένοντες προϊόντα προσωπικής υγιεινής,¹¹** όπως ανέκυψε δεν διαθέτουν σαμπουάν και το σαπούνι τους το προσκομίζει ο Ερυθρός Σταυρός.
65. Επί τούτου, επισημαίνεται ότι και ο **APT** σημειώνει ότι **η καλή κατάσταση των εγκαταστάσεων υγιεινής** είναι σημαντική για την διασφάλιση της καλής υγιεινής στο χώρο όπου άτομα στερούνται της ελευθερίας τους, στα οποία **θα πρέπει να παρέχεται τακτικά σαπούνι, οδοντόκρεμα κλπ., καθώς και προϊόντα για τη φροντίδα των μαλλιών τους.¹²**

---

⁹ Ibid, παρ. 58

¹⁰ Response of the Government of Cyprus to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Cyprus from 2 to 9 February 2017, 26 Απριλίου 2018, σελ. 37

¹¹ Ibid, σελ. 32

¹² [Association for the Prevention of Torture. Sanitary facilities and personal hygiene](#)

66. Όσον αφορά στο φαγητό, ο ΑΡΤ επισημαίνει ότι **οι διατροφικές συνήθειες διαφέρουν αναλόγως της πολιτιστικής ταυτότητας του ατόμου και ως εκ τούτου, η επιβολή ενιαίου διατροφολογίου, ιδίως ως προς την ποιότητα και ποσότητα, ενδέχεται να επιφέρει ενστάσεις και διαφωνίες. Περαιτέρω, τα άτομα που νοσούν θα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλο φαγητό το οποίο να ελέγχεται από το υγειονομικό προσωπικό. Η δε διατροφική αξία και η συνολική ποιότητα των γευμάτων που θα πρέπει να αξιολογείται και να ελέγχεται πρέπει να αξιολογούνται και να ελέγχονται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες της διοίκησης των σωφρονιστικών ιδρυμάτων.**¹³

Γ. Εισηγήσεις

67. Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, στους χώρους όπου άτομα στερούνται της ελευθερίας τους για παρατεταμένο διάστημα δυνάμει της περί αλλοδαπών νομοθεσίας, θα πρέπει να δίδεται προσοχή στο σχεδιασμό και τη διαμόρφωση τους «...για **να αποφευχθεί όσο το δυνατόν περισσότερο οποιαδήποτε αίσθηση σωφρονιστικού περιβάλλοντος...**» και θα πρέπει να παρέχονται στους διαμένοντες **ποικιλία δραστηριοτήτων** (υπαιθρία άσκηση, πρόσβαση σε ραδιόφωνο/τηλεόραση, εφημερίδες/περιοδικά, επιτραπέζια παιχνίδια κλπ). **Όσο περισσότερο χρόνο κρατούνται τα άτομα, τόσο περισσότερο ανεπτυγμένες θα πρέπει να είναι οι δραστηριότητες που τους παρέχονται.**¹⁴

68. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, αρκετά άτομα διαμένουν στο ΧΩΚΑΜ για μεγάλο χρονικό διάστημα, με όλες τις επακόλουθες επιπτώσεις που αυτό επιφέρει στην ψυχική τους υγεία, πλην όμως όλες οι δημιουργικές δραστηριότητες στο ΧΩΚΑΜ έχουν ανασταλεί ένεκα της πανδημίας, ενώ η πρόσβαση των διαμενόντων στον υπαίθριο χώρο προαυλισμού περιορίζεται σε ενάμισι ώρα ημερησίως.

---

¹³ [Association for the Prevention of Torture, Food and Water](#)

¹⁴ CPT/Inf(97)10-part, Ξένοι υπήκοοι που κρατούνται βάσει της νομοθεσίας περί αλλοδαπών, Extract from the 7th General Report of the CPT (1997), παρ. 29

69. Ενόψει των πιο πάνω εισηγούμαι όπως:

- i. εξεταστεί η δυνατότητα η πιθανότητα επανέναρξης, με την τήρηση όλων των αναγκαίων υγειονομικών πρωτοκόλλων, όλων ή μέρος των δημιουργικών δραστηριοτήτων που πλέον δεν υλοποιούνται καθόλου και
- ii. προωθηθεί η υλοποίηση της εισήγησης της CPT σε σχέση με το χρόνο προαυλισμού των διαμένοντων, ώστε πλέον οι διαμένοντες να έχουν πλέον απρόσκοπτη/ελεύθερη πρόσβαση στον εξωτερικό χώρο κατά τη διάρκεια της ημέρας ή τουλάχιστον περισσότερες ώρες απ' ότι σήμερα, με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων ασφαλείας και προστασίας ώστε να προαυλίζονται ανά πτέρυγα.

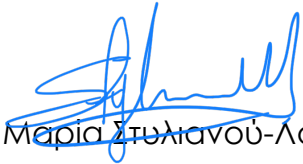
70. Όσον αφορά στις υπόλοιπες διαπιστώσεις και επισημάνσεις που έχουν αναφέρονται ανωτέρω, εισηγούμαι τα ακόλουθα:

- iii. Εγκατάσταση σε όλες τις πτέρυγες ξεχωριστών κουτιών υποβολής παραπόνων στο Γραφείο μου και σχετική ενημέρωση των διαμένοντων στο ΧΩΚΑΜ.
- iv. Λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε οι διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ να συναντούν τους οικείους τους σε ένα ασφαλές περιβάλλον το οποίο δεν θα παραπέμπει σε συνθήκες εγκλεισμού και φυλακών.
- v. Συνεννόηση με τις αρχές του Νοσοκομείου Αθαλάσσιας για τον τερματισμό της ταλαιπωρία των ατόμων τα οποία αναγκάζονται να μεταβαίνουν καθημερινά στο Νοσοκομείο για τη χορήγηση υποκατάστατων ουσιών, ώστε οι εν λόγω ουσίες να τους χορηγούνται από το ιατρικό προσωπικό του ΧΩΚΑΜ.

- vi. Άμεση επιδιόρθωση των υδραυλικών εγκαταστάσεων στα μπάνια.
- vii. Προμήθεια όλων προϊόντων προσωπικής υγιεινής σε όλους τους διαμένοντες στο ΧΩΚΑΜ
- viii. Επίσπευση, αν δεν έχει ήδη γίνει, της εγκατάστασης των καινούργιων ψυκτών νερού σε όλες τις πτέρυγες.
- ix. Επιδιόρθωση/αντικατάσταση της τηλεόρασης στην πτέρυγα γυναικών καθώς και όσων συσκευών ψυχαγωγίας είναι ελαττωματικές/χαλασμένες.
- x. Επικαιροποίηση των ανακοινώσεων στις πινακίδες των πτερύγων.
- xi. Προώθηση της διακόσμησης των κοινόχρηστων χώρων σε όλες τις πτέρυγες, ενδεχομένως με τοιχογραφίες/ζωγραφιές.
- xii. Κατάλληλη συνεννόηση με την ΥΑΜ ή/και άλλες Υπηρεσίες ώστε τα άτομα που μεταφέρονται στο ΧΩΚΑΜ να έχουν πάντα μαζί τους τα προσωπικά τους αντικείμενα.

Η Έκθεση υποβάλλεται στον Υπουργό Εσωτερικών και στον Αρχηγό Αστυνομίας, για τις δικές τους ενέργειες προς υλοποίηση των προαναφερθέντων εισηγήσεων και κοινοποιείται στο Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας και τη Διευθύντρια των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, για τη λήψη των ενδεικνυόμενων μέτρων, ως αναφέρεται ανωτέρω, σε σχέση με το ζήτημα της χορήγησης υποκατάστατων ουσιών σε άτομα που διαμένουν στο ΧΩΚΑΜ.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

**Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**

**Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης
των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών
Σκληρής, Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας**